

Elämänfilosofiaa

KYSYMYS
HYVÄSTÄ
ELÄMÄSTÄ

HYVE-
ETIIKKA

MITÄ HYVEITÄ
MINUN ON
KEHITETTÄVÄ
ITSESSÄNI?

ELÄMÄN-
FILOSOFIA

MILLAISEN YLEISEN
ASENTEEN OMAKSUN
SUHTEESSA OMAAN
ELÄMÄÄNI?

— eri elämänfilosofisia järjestelmiä jaottelevia kysymyksiä:

1. onko ihmisellä jokin perimmäinen **OLEMUS** (lat. *essentia*), joka määrittää, mikä on hyvää elämää

ESSENTIALISMI eli OLEMUSAJATTELU

- olioluokilla, kuten ihminen, on perimmäinen olemus
- olemus määrittelee, mikä on luontaista ja mikä hyvää
- olemuksesta poikkeavat elämäntavat voidaan tuomita "luonnottomiksi"

ANTI-ESSENTIALISMI

- oliot ovat kimppu ominaisuuksia, joista mikään ei ole ensisijainen
- ei voida löytää mitään hyvän elämän mallia, joka pätsisi kaikille

2. voiko ihminen **VAIKUTTAA VAPAASTI** oman elämänsä tapahtumiin

DETERMINISMI

- kaikki on ennalta määräytynyttä, joten vapaita vaikutusmahdollisuuksia ei ole

LIBERTARIANISMI

- oma elämä on ainakin suurimmaksi osin omien vapaiden valintojen tulosta

ESSENTIALISMI

ANTI-ESSENTIALISMI

DETERMINISMI

stoalaiset

LIBERTARIANISMI

epikurolaiset

Nietzsche

eksistentiaalistit

— antiikin epikurolaisuus

- todellisuus koostuu atomeista, jotka liikkuvat mekaanisesti, mutta joskus atomit luiskahtavat radoiltaan
 - ongelma: näin voidaan ehkä perustella sattuma, mutta ei vielä tahdon vapautta
- **HEDONISMI**: mielihyvä korkein hyvä
 - ei johda mässäilyyn, vaan kohtuullisuuteen, sillä hillittömyyden seurauksena olisi vain mielihäpeä (vatsanpurut tms.)

— antiikin stoalaisuus

- ulkoinen todellisuus on järjen ohjaama kokonaisuus, jossa kaikella on tarkoituksena
- ihminen voi kuitenkin vaikuttaa omaan sisäiseen asenteeseensa
 - **MIELENRAUHA** (kr. *apathos*) saavutetaan vapautumalla häiritsevistä tunteista (kr. *pathos*)
 - tunteista puolestaan vapaudutaan tiedostamalla todellisuuden järjellinen ja deterministinen luonne
- ongelma: miksi ihmisen asenne olisi determinismistä vapaa saareke

— Friedrich Nietzschen näkemykset moraalista ja yli-ihmisestä

MILLAINEN
MINÄ OLEN

HYVÄ

ORJAMORAALIN
NÄKEMYS

HERRAMORAALIN
NÄKEMYS

MILLAISIA TOI-
SENLAISET OVAT

PAHA

HUONO

LÄHTEE TOISESTA: ensin julistaa toisen pahaksi ja sitten päättelee, että koska itse en ole sellainen, täytyy minun olla hyvä

LÄHTEE ITSESTÄ: ensin myöntää olevansa hyvä ja sitten toteaa, että toinen ei yllä samaan

- antiikin kreikkalaiset edustivat vielä herramoraalia
- sittemmin länsimaissa vallalle päässyt **JUUTALAIS-KRISTILLINEN MAAILMANKUVA** puolestaan edustaa orjamoraalia
 - kantaa kaunaa voimakkaita ja rohkeita vastaan, joten tuomitsee ne pahoiksi ja juhlii omaa nöyristelyä
- **”JUMALA ON KUOLLUT”**: länsimainen ihminen ei enää tarvitse ulkoa päin annettuja absoluuttisia arvoja
 - usko siihen, että ”Tiede ratkaisee kaikki ongelmat”, ”Lopulta oikeudenmukaisuus voittaa” tai ”On olemassa lopullinen totuus”, edustaisi edelleen uskoa johonkin absoluuttiseen
 - tilaisuus luoville ja rohkeille yksilöille luoda omat arvonsa
 - ✓ uusi mahdollisuus herramoraalille antiikin jälkeen
 - ✓ **”YLI-IHMINEN”** on kykyä kestää epävarmuutta, lopullisen totuuden puuttumista, olla luova
- Nietzsche korosti, että tulkintoja on useita, ja yllä esitetty tulkinta yli-ihmisestä on tietenkin vain yksi tulkinta

— eksistentialismi

- 1900-luvun filosofiassa vaikuttanut suuntaus, jonka mukaan jokainen ihmisyksilö on **AINUTKERTAINEN** ja **VAPAA**
 - saanut vaikutteita mm. Nietzschen ajatuksista
- nimi tulee sanasta eksistenssi, 'olemassaolo'
 - ”Ihmisen olemassaolo (*eksistenssi*) edeltää hänen olemustaan (*essentia*).”
 - ✓ ennen kuin yksilö on sitä tai tätä (olemus), hän on jo olemassa vapaana, itseään ohjaavana olentona
 - ✓ kunkin yksilön on määriteltävä **OMILLA VALINNOILLAAN**, mitä hän on (esim. jos varastan, niin valitsen itseni varkaana)
- yksilö ei pelkästään ole vapaa, vaan hänet on ”**TUOMITTU VAPAUTEEN**”
 - **VASTUUTA** omista valinnoista **EI VOI PAETA** mihinkään valmiina annettuun (auktoiteettiin, perinnäistapoihin, joukon paineeseen jne.)
 - ✓ jonkin valmiin omaksuminen on aina valinta
 - ✓ samoin valoitsematta jättäminen on valinta
 - seurauksena nk. **EKSISTENTIAALINEN AHDISTUS**